

ٲٲځنځى ئډډبى. نووسىنى: د . قائد غيلان. وږگډډډنى: سږدار ٲٲزا

((بږ لډ ٲٲچوونډ كارډكډو، گږرډكمډ دوو وشډ بډژم ٲډيوست بډم
با بډتډو، دواى خوډنډنډوډى با بډتډكډى دكتږر قائد غيلان، هډستم كرد
وډكچوونډك لډ باسډكډى بډ ئډمډى كوردىش هډيډ بډيډ بډ ٲډويستمان
زانى بيكډينډ كوردى بډ ئډوډى ٲډداچوونډو و بډ ځډداچوونډو مان بډ
كارډ ئډډبيډكانمان هډبډت، سږرډيډانډ دډقى ئډډبيمان ديقډت
نډډين، بډ وردى لډ چډمكى ٲٲځنځيش بډ ئاگا بين و لډى قووډ
بينډو. بډهيواین بيخوډنډو و ژانرډكى بډ سوودډ بډت بډ خودى
نووسږران و ٲٲځنځگران)) سږدار

ٲٲځنځى ئډډبى وا ناسراوډ كډ هونږرى هډسډنگانډنى كارډ ئډډبى و
هونږريډكانډ و بډيار لډ بارډيانډو دډدات و لډ سږر بډنډماى
زانستى شرډډډى دډكات، بډ واتا بډ ٲډى تيږر و ميتډلډژيډى زانستى،
ٲٲځنځگر ئازاد نيډيډ يانى ئازادډكى هډها نيډيډ، بډككوو ئډويش
ٲډيوستكراوډ بډ بډنډما و ٲٲچكډى تيږرى و لډوډو دډستډكات بډو
ميتډډ ٲٲځنځيډى جډبډجډى دډكات، ئډو ئازاد نيډيډ تډنها لډ
هډبژارډنى ميتډډكډ نډبډت، دواى ئډو دډبډت ٲٲځنځگر ٲا بډنډى ئډو
ميتډډ و هډنگاوډ ٲډويستانډ بډت، ٲٲځنځگر ميتډلډژيايډك بډكار
دډنډت، كډ لډ تيږرډكانډو سږرچاوډى گرتبډت، تيږر و ميتډډكانيش
جياوازي لډ نډوان گډورډ و بچوك ناكات، لډ بډردډم ٲٲځنځدا گريمانډ
و بډيارى ئامادډكراو نيډيډ، هږر نووسږرډك چډند گډورډ و ناودار بډت
ملكډچى ٲٲځنځيډ، ٲډويستډ لډ سږر ٲٲځنځگريش ئډركډكډى بډ باشى
بزانتډ ځډ لډ باډابوونى ناوډكډى قورتار بكات ئډگږر هډسوكډوتى لډ
گډډ ئډديبډكى ناسراودا كرد، ناو و مډژوويډكى باشى هډبډت، ناكږر
نووسږرى ناودار ترس و زږردارى بډ سږر ٲٲځنځگردا بسډډنډت و
كارډكډى لډكډدار بكات، جا لډ بږر ئډو ٲډويستډ ناوډكډ وډلاوډ بډنډت
و ٲٲفتار لډ تډك دډقدا بكات، وا ديقډتى بدات كډ لډ خاوډنډكډى
دابډاوډ تاوډكو بتوانډت بډ سږريډا زا بډت و رامى بكات، لډ
بډرامبږر ٲٲځنځگردا نووسږرى ناودار و نووسږرى ناديږر يډكسانن، لډ
بډردډم ٲٲځنځگر تډنها دډق هډيډ، ئډو دډقډيش دډځنځتډ ژږر
لډپرسينډوډى ٲٲځنځيډى بډ دږر لډ نووسږرډكډى.
ٲٲځنځى ئډډبى زمانى دووډم، قډناغډكى دواى ئډو و سږر بډ

داهه نانه، ئېدېب هېمېش يېكېمجار دېت پاشان ځنډ، وېلې ځنډ لې سر ئېدېب بونياد نه نراوې، بېكېكوو سړچاوې لې تېرېرېكان و فېلسفېفېكان و مېتېلېژيېكان و رېگرتووې، رېځنډ پېويستېيېكې ځنډېرېيې، ئېوانې كې دېبې لې نه بووني ځنډ بېزار بن خودې ئېدېبېكان ځېيانن، نه بووني بې واتا جېهېشتنې بوار يان دېرېفېت بې ناپسېځېكان، ئالېرېدا ئافات دېخوېفېت، كاتې كېسې دېتې پېشېوې هېچ زانيارېيېكې لې بارې بڼېماكانې ځنډ و مېتېد و تېرېرېيېكانې نيې، دېت و قسېيېكې دېنووسېت هاوشېوې ځنډېيې نهكې خودې ځنډ، قسېيېكې لې و دېچېت نهكې لې ناخيېوې هېقوېابېت، چونكې برېتېيې لې كېكړدنېوې كېمېځېكې دېستېواژې ناتېبا لې يېكې شوېندا تا وا بې خوېندنې ئاسايې دېرېكېوېت كې قسېگېلېكې قووېن، كې بې ځې هېچ پېيوېنديېكې نه بې قووې و نه بې ځنډ و نه بېمېعريفېوې هېيې. لې يېمېن لېم جېرې ځنډېرېانې هېن كې ئېدېب و ځنډ پېكېوې لېكېدار دېكېن، لې لاپېځېكېمدا لېم جېرې نمونانېم بېاو كړدېوې كې جياوازي لې نهوان ژانرې ئېدېبېيېكان ناكات و، تېكې و پېكېيې لې نهوان دېستېواژې و چېمكېكاندا ناكات، بې داځېوې ئا ئېمې جېگرېوې ځنډې ئېدېبې پسېرېيې.

ئېمې قېيرانېكې ځنډېيې دېبينېن، يان بېيېن چېق بېستوويې رېځنډېيې، لې بېرامېردا بېرهېمې ئېدېبې بې لېشاوې و پېلې لې بېاو كړدنېوې دېكړېت سړبارې رېوش و شكسېتېكان. ژمارې داهېندنېرېكان لې زيادبووندايې چاپېكانيان بې دووي يېكديدا دېن، چاودېرې كړدنېكې پېويست شك نابېن يان لې لايېن ځنډېگرانېوې هېچ دېستخېشيېكيان لې ناكړې. گېنچې داهېندنېرېكان رېگايېكې دوور دېبېن، توانايېكې بې گېځې دېځنډې تاوېكوو دانېيېكې لې كېتېبېكېيې بې فېانې ځنډېگرې بدات و بېيې ئيمزا دېكات وشې ېزلېنان و هيوايې بې دېخوازېت، كېچې ئېو ځنډېگرېدېچېتېوې ما كېتېبېكې لې فېكې دادېنېت و لې بېرې دېكات، هېچ ځې بارگران ناكات تېنانېت لې نووسېنېكې كورتي فېسېووكېشدا دېستخېشانېيې لې ناكات و وېكې ئېندامېكې نوې بې ناو ځېزاني ئېدېبې پېشوازي لې ناكات، ځنډېگرې لاي ځې دېهېځېتېوې بې بې ئېوې وشېيېكې لې بارېوې بې، ئېمې بېدېنگې و تېمېيې، دېشې ئېوې ئيرېيې ځنډېرېيې، كې گومان دېكات هېر وشېيېكې لېوېوې دېرېچېت وايې لې دېكات فېان بېتې شاعيرېكې ناسراو، لې راستيدا ئېوې دېيكاتې شاعيرېكې ديار و ناسراو خودې شيعرېكېيېتيې نهكې وشېكېيې ئېو، وشېكېيې تې تېنها پېناسېيېكې، يېكېمجار پېناسېيې بې ځېت بېرې لېوې نووسېرېكې بېناسېنېت، ئېدېبې داهېندنېرې مافي ناسېني ځې بې دېست دېنېت هېرچېند چاوېنواې بېت هېرچېنديش بې بېدېنگې رووبېوويان بېنېوې، لې

دواما هيدا د رفته تي ځي د د زمتو و کتې کاني د گات و ناوي ب او
د بمتو و، تيش کات د تبوت و ځمکي و ت نانت قوتا بيه کانيشت
ت يان بير د چمتو و...

ل ي م ن دا د يان ځن گري پسپر ل ه گري ب وانا م ي دکت را
ه ن، ئ ديب ز ر ب ځ ش ي و پر شي و ه و د د ن دان يک ل
کت ب ک ياني ب د ياري پ بدن، ب کوو ئ م خواي ي ک کيان ل
بار ي و بنووس ت، ت نانت نووسين کي پ ناس ييش ب ت، يان ه ر وک
ه واک ل واکي ف يسيووک کي ک ف يان دان يک ل کت ب کي ب
دياري پ شکش کردم، ب م ئ م و نادات، ځن گر ک کت ب کي
ل و رد گر ت و ل کت ب خان کي دايد ن ئ گر کت ب خان ي ه ب ت،
ځي ب خو نند و و يشي س ر قال ناکات، ئ رک کي ج د ت نووس ر کي
دي وري د گر ت ک پ يو ندي ب ځن و و نيي، ئ فات ک ل
د ست واژ و چ مک و ب گ کاني ځن يي د خو ق ن ت، کار ک ل
و رگر و نووس ر ک د ش و ن ت، سنوور ل ن وان ئ د ب و نائ د ب،
داه نري است قين و ساخت، داه نر و ناداه نر ا د م ت..

ل ب رامب ردا داه نران ز ر جار ئ و دووپات د ک ن و ک قايلن
ب ځن يک و پ ش وازيشي ل د ک ن گ ر چ ي ځن يک ي کي
بونياد ن ران ي، ل استيدا ل ووي زانستي و ځن ي
بونياد ن ران و يک کي دي و و ځن ر نيي، ئ م ناو ز دکردن ت نها
لای ژ نام نووسي ناورد بين و ناپسپر ب کار د ه نر ت، س رباري ئ م
د اب شکاریي ل بن تدا ئ م پ لينکردني سياسي، د س ا تداران
ه ر ځن يک ل ب ر ژ و و نديان ب ت ځن يکي بونياد ن ر و،
ه موو ئ وان يشي دزيان و و ځن ر، و ل ځن ل استيدا ب ځي
پر س يکي کوپ ک ب ن م و ب ن چ و تير و ميت ل ژاي ځي ه ي،
ئال ر و ځن ب ځي پر س يکي بونياد ن ران و پويست و
داواکراو، هيچ کس ل ي زياد م ند نابن ب ب هر و ک م
م عريف يي کان ن ب ت، ئ وان ن ک ش ر ل گ ځن د ک ن، ب
ه ش يک ب س ر بووني فش يان د زانن زيان ب
ب ر ژ و و نديي کانيان د گ ي ن ت، ځن پر س يکي کوپ ک و
ئ مانجی ه س نگان دني کار ئ د بي و هون ر يي کان و ب يار يش ل
بار يان و د دات و ل س ر ب ن مای زانستي ش ر ق کاريان د کات ک
ل س ر چاو کاني تي ري و ميت ل ژيا زانستي کان و چاوگي گرتو و،
ل ب ر ژ و و ځي، و اتا ځن، ن د ژاي تي ن ه ر ش د کات، ئ و ي ب
ئ نجامي د گ ي ن ت ل ئ است کار کړ چوکا کان ئ و ي پ شتگو يان
د خات. مادام کار کت وک ژانر د ستنيشانکرا ب ځن ک و ات
ه موو م ر ج ت و او کاني ت داي تا ب ب ت د ق کي ئ د بي شايستي
ځن پ د ا چوون و ب ت.

بە هیچ جەرك دوژمنایەتی لێ لێ نەوان ٲٲخند و داهەناندا نییە، ٲٲكوو شەهەكی فریودەرانەیی ئێوانەیی كەم داهەندەر و بە بەهرەن دەخوێقەنن، تەنها گورزەكی ٲەشوختەیی تاوكوو شەبەكەنەو كە ٲٲخند دەرھاویشتەیی كی كەرچوكا ٲٲ لێ دەدوێت كە كاردانەو و تەنها ناكەكی نەوان داهەندەر و ٲٲخندگەر، ئێوانە هەموو هەوێ نەزەكن، تەنانەت ئێگەر هەموو ئێوانە كە لێ سەرھونەر و ئێدەب هەژماركراون و ئاتەشگایەكیان دژ بە ٲٲخندگەران دروست كرد، ئێوا بەرھەمەكەت هەروا بە كەرچوكا و ٲووچی دەمەندەتەو، بەگومان دواتر كەسەك دەت و ئێوەت ٲە دەت...

لێ یەمەن دوو هەوێستی دژ بە ٲٲخند بـووونی هەیی، یەكەم وای دەبیندەو كە ٲٲخند لێ یەمەن ئێكادیمی و قەتیی روتی زانكە و كتەبخانەكانەتی، دوو میس دەتەن كە ٲٲخند بەتەبەینی سەرٲی فەیسبوك بەستراوتەو، لێ استیدا ژبانی ئێدەبی لێ یەمەن ٲەویستی بە دوو جەر؛ ٲٲخندەیی ئێكادیمی زەر گرینگە، ٲەویستە ئێو توێژیندەو زانستیانە چاپ كەن و ٲٲشنایی بێن و ٲسپەر و ناپسپەرەكان چاوی ٲەدا بخشەن. بەهەم داهەندەر ٲەویستی بە وشەییكە ئێگەرچی ٲەلەیش بەت، ناتوانەت چاوەنوا بەت تاوكوو توێژەر دەت و ٲٲشنایی دەخاتە سەر كارەكەیی، ئێو ٲەویستی بە بیروبەچەنەكی بە ٲەلەیی بە چەند دەیکیش بەت لێ فەیسبوك وەك ٲا ٲەشتییەكی مەلەیی، هەروەها كارە كەرچوكا ٲٲكانیش ٲەویستی بەوێی یەكەك ئێوەیان ٲە بەت، هەرچەند بە چەند دەیکیش بەت وەك بە ئاگاہەنانەو یەكیان. كاری ئێدەبی بە لەشاو لێ ٲٲگەیی تۆكەمەلەیی تەبەكانەو بەاو دەكرەندەو، ئێویش ٲەویستی بە ٲٲخندەكە هاوتەریبی بەت، هەمان هەكار بەكار بەندەت، نووسینی ٲٲخندەیی لێم قەناغەدا ٲەویستە بارگرانی مەتەلەژیاكەیی كەم بكاتەو، مادام توێژیندەو كەیی لێ چەند دەرەكدا دەخاتەو، نالەژیکیی دیدگایەكی ٲٲخندەیی لێ چوار دەردا بنووسیت و كەچی ٲەشەكییەكی مەتەلەژیش لێ چوار لایەندەدا بنووسی. مەتەدی ٲٲخندەیی وەك بەلدزەرەكی گەر وایە، هەرگیز ناشەت بە هەكەندەنی چا ٲٲكی بچوك بەكاری بەنیت، ٲٲگەیی بەاوكرای فەیسبوكی جیاوازی لێ ٲٲگەیی توێژیندەوێكی ٲٲخندەیی، ٲٲكەن نە ئامەزە خودی هاو ٲٲخندگەرەكانمان داوای ئێو كارمان لێ دەكەن، ئێویش لێ بەر نائاگایی هەندەكیان بە هەی سروشتی نووسینی فەیسبوكی كە ٲەویست دەكەت لێ ٲەشەكیی تەیری و دەرئەنجام و وردەكاریی ناپەویستیەكان سووك بكرەتەو، بیركەكە بە شوێیەكی استەوخە لێ چەند دەتەكی كەمدا بخاتەو، واگەر لانی كەم ٲەنج هەزار هاو ٲە یگیری هەیی، ناتوانەت جەیان بەهەلەت و لێ گەتەدا بەندەتەو تا وتارەكەت بخوێندەتەو كە لێ چەند لایەندەكدا نووسراوتەو.

ئەمە ئووبەئووی ئاریشەیک بووینەتەو تەبینییە خەنەییەکانمان بە
 پەلەلە تەمەمە ئایەتەکان بە تەلەپەت لە فەیسەبووک
 بەاودەکەینەو، ئەو کەشە لە تەخەنەگری ئەستەقینەدا نییە
 بەکوو لە گەمە خەنەگرە تەمەمەکانە، یان ئەوانە ی ناوم ناو “
 ژیرەکان”، کە لە هاوتەریبی پەرسە ئەدەبی و هونەری دەستەرداری
 ئەخەیان بوون، لە بری ئەوێ قورتار بن لە پەکەوتەنیان لە
 پەگیری کردنی ئەو کارانەیان و بە هەزکردنی، دەستەتە تەدەبن بە
 دەرەینی نەگەرانییەکانیان لە ئاست ئەوێ دینووسین.

هەژارییەکی زەری خەنەیی هەیه، ئەمە پرسەکە ناکرە نکووی لە
 بکەرەت، سەرباری ئەویش ئەوێ لە تەبینی سەرپەیی دینووسین بە شەکی
 کەمیش بەت لە ئەوتی پەرسە هونەری و ئەدەبی هاوبەشە، وا دەبینەن
 “ ژیرەکان ” لە هاوێ و برادەرەکانمان زەر بیزارن و تووێ
 ئەوانە لە بارەیانەو دینووسین، ئەگەر ئەوان بیانوسیبە ئەمە
 بە پەشەنگی خەمانمان دزانین، وەلە بە دەنگەن لە ئاست هەموو
 ئەوانە دینووسەرە، یەك حەرفە لە بارەیی ئەمانە یان کەمە
 چەرەکە، یاخود قەسیدەیکەو نانووسن، یاخود تەنانەت بەچوونەکی
 خەنەیی سەرپەیی لە بارەیی قەسیدە یا چەرەک یان کارەکی هونەری
 دەرناوەن، سەرباری ئەویش داھەنەرەکی یەمەنی نییە کە کتەبەک چاپ
 دەکا دانەیکەیان بە نەنەرەت، ئەو کتەبانە دەچنە کەگا و تەپوتەز
 دەیەنخوات و پەشتگوو دەرەن، “ ژیرەکان ” ی دەستمان هیچ بەئەیک
 لە گەمەپانی ئەدەبی و هونەری نابینە جگە لە نووسینە
 خەنەییەکانمان نەبەت، ئەوان وای دەبینە مەترسی و هەشەشە لە
 داھەنەرەکان دەرەت و خەنەگران نەگەرەکان دەرەت ..

نووسینی: د . قەئد غیلان
 نووسەر و خەنەگری یەمەنی
 کوردیکردنی: سەردار ئەزا
 شاعیر و خەنەگر، ئەمانیا